РЕЦЕНЗІЯ

Олександр Петришин

доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
в. о. Голови Конституційного Суду України
(Київ, Україна)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4320-4540
inbox@ccu.gov.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ АВТОРИТАРНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ СУЧАСНОГО СВІТУ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР*

Монографія** присвячена комплексному дослідженню конституційного виміру сучасного авторитарного політичного режиму та є своєчасною відповіддю на виклики, що постають перед наукою конституційного права в умовах глобальної хвилі автократизації. Актуальність обраної теми зумовлена посиленням авторитарних тенденцій у демократичних державах, трансформаційними процесами авторитарних політичних режимів різних регіонів світу, зростанням кількості і різновидів гібридних форм, а також необхідністю теоретичного осмислення феноменів так званого авторитарного конституціоналізму та конституційного авторитаризму.

Вчений зауважує визначальну рису сучасного політичного режиму, на відміну від інших елементів форми держави, – це швидкість трансформації. На актуальність вивчення проблематики сучасного авторитарного політичного режиму в межах науки конституційного права вказує саме динаміка його трансформації. Як показує навіть приклад США, наскільки швидко політичний режим може перемістится з категорії демократичного в гібридний режим, а той, своєю чергою, в авторитарний режим, а зміна режиму, відомо, стосується всіх суб'єктів, чиї статус, права та обов'язки виписані на конституційному рівні.

Методологічний апарат, що використовується в монографії, уможливлює розуміння цих багатовимірних процесів трансформації авторитарних політичних режимів сучасних держав, їх визначення та класифікацію. Особливість авторського підходу полягає в комплексному дослідженні конституційного виміру авторитарних політичних режимів сучасного світу. Рецензована монографія – одна з перших таких праць, тому варто окремо відзначити її наукову цінність та новизну. Процеси трансформації сучасних авторитарних політичних режимів досі не були предметом системного, комплексного наукового конституційно-правового дослідження в межах однієї праці.

© Олександр Петришин, 2026

* Рецензія на монографію О. О. Скрипнюка "Конституційно-правовий вимір сучасного авторитарного політичного режиму"

** О О Скрипнюк, *Конституційно-правовий вимір сучасного авторитарного політичного режиму* (Юрінком Інтер 2025) 400.

Структура монографії є логічною, послідовною та концептуально виваженою. Робота складається з чотирьох розділів, кожен з яких поділений на підрозділи, і завершується узагальнюючими висновками, що забезпечує внутрішню цілісність і логіку дослідження. У першому розділі автор зосереджується на теоретико-методологічних засадах аналізу сучасного авторитарного політичного режиму, розкриває особливості його дослідження у межах конституціоналістики, окреслює проблеми типологізації політичних режимів через призму конституційного права, а також пропонує авторську методологію дослідження. Безперечною перевагою монографії є спроба розширити інструментарій конституційного аналізу, позаяк автор переконливо доводить необхідність розгляду авторитарного режиму як феномену, що має чітко окреслені конституційно-правові маркери.

Другий розділ монографії присвячено складній і дискусійній проблемі співвідношення гібридного та авторитарного політичних режимів. Вчений ставить і аргументовано вирішує полілему класифікації гібридного режиму, обґрунтовуючи його належність як різновиду до сучасного авторитаризму. Особливий інтерес становить аналіз угорського політичного режиму як прикладу гібридизації в межах Європейського Союзу. О. Скрипнюк доводить, що на конституційно-правовому рівні гібридизація може стати інструментом легітимації та збереження автократії. Важливою складовою є дослідження українського політичного режиму в умовах російсько-української війни, що надає роботі не лише теоретичної, а й прикладної значущості. Автор об'єктивно та неупереджено аналізує трансформаційні процеси авторитарних політичних режимів та їх конституційно-правові наслідки.

У третьому розділі автор зосереджується на трансформації авторитарних режимів пострадянського простору. Ґрунтовно проаналізовано політичний режим російської федерації як виклик світовому демократичному порядку денному, простежено історію деградації російської диктатури та механізми її конституціоналізації. Вагомим є акцент на поєднанні формальних конституційних змін із фактичним згортанням демократичних процедур. Аналіз еволюції авторитарного режиму Казахстану дає змогу вченому продемонструвати варіативність автократичних моделей у межах спільного пострадянського простору та їх залежність від геополітичного балансу.

У четвертому розділі досліджується соціалістична та комуністична специфіка східноазійських автократій на прикладі КНР і КНДР. Автор простежує конституційні механізми консервації політичної влади в цих державах, а також феномен автократизації тоталітаризму у Північній Кореї. Вагомим є висновок про те, що експансія авторитаризму як складова зовнішньої стратегії Китаю обмежує його глобальну привабливість для демократичних держав. Аналіз конституційних актів цих держав у монографії виконано на належному науковому рівні, з урахуванням ідеологічних та історичних особливостей їх розвитку.

Наукова новизна монографії охоплює формування авторської методології дослідження сучасного авторитарного політичного режиму в межах науки конституційного права, а також концептуалізацію гібридного режиму як різновиду сучасного авторитаризму. Важливим теоретичним здобутком є обґрунтування гібридного та тоталітарного режимів як протилежних полюсів широкого спектра авторитаризму. Варто відзначити введення в нау-

pravoua.com.ua

ковий обіг та аргументоване використання категорій “конституційний авторитаризм” і “авторитарний конституціоналізм”.

Водночас, як і будь-яке масштабне дослідження, робота могла б виграти від розширення емпіричної бази, що дало б змогу чіткіше та виразніше простежити динаміку автократизації в різних регіонах. Проте зазначене не знижує загальної високої наукової цінності монографії.

Відтак наукова праця О. Скрипнюка “Конституційно-правовий вимір сучасного авторитарного політичного режиму” є завершеним, самостійним і концептуально цілісним науковим дослідженням, що робить вагомий внесок у розвиток сучасної української науки конституційного права. Монографія О. Скрипнюка заслуговує на високу оцінку та рекомендацію до широкого як наукового, так і прикладного використання її положень та висновків.

— — — — — — — — — — — — — — —

Скрипнюк О. О. Конституційно-правовий вимір сучасного авторитарного політичного режиму : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 400 с.

Сучасний авторитарний політичний режим досліджено як об’єкт конституційно-правового аналізу за допомогою теоретико-методологічного інструментарію науки конституційного права. Напрацьовано авторську методологію дослідження авторитарного режиму, простежено його конституційний вимір у найбільш поширених класифікаціях політичних режимів. Проаналізовано широку панораму варіацій сучасного авторитарного політичного режиму в динаміці його трансформації та пристосування до сучасних викликів, зокрема, в конституційно-правовому розумінні як конституційного авторитаризму під виглядом авторитарного конституціоналізму.

Завдяки застосуванню комплексного підходу обґрунтовано, що гібридний та тоталітарний політичні режими можна вважати протилежними полюсами сучасного авторитарного політичного режиму в його широкому розумінні. В монографії вирішено полілему позиціонування і класифікації гібридного політичного режиму як окремого виду, перехідної форми, різновиду демократичного чи авторитарного. Аналіз конституційних аспектів гібридних політичних режимів, зокрема в індексах демократії / свободи, дав підстави класифікувати гібридний політичний режим як різновид сучасного авторитарного режиму. На прикладі угорського гібридного політичного режиму та викликів європейській демократії, які він продукує, доведено, що на конституційно-правовому рівні гібридизація може розглядатися як стратегія збереження автократії.

Досліджено гібридний політичний режим сучасної України, його еволюцію, загрози російсько-української війни та повоєнні перспективи трансформації. Простежено трансформацію авторитарних політичних режимів пострадянського простору на прикладі авторитарного центру Росії, яка поширює автократію в регіоні гібридними та воєнними засобами, та типового представника центральноазійських диктатур – Казахстану, який балансує між автократичними центрами РФ і КНР та вимогами демократизації, зберігаючи національну відособленість.

Особливу увагу приділено дослідженню соціалістичної та комуністичної специфіки східноазійських автократій – КНР і КНДР, особливостям їхньої конституційно-правової природи та іншим факторам консервації цих політичних режимів. Доведено, що експансія авторитаризму є перешкодою досягнення Китаєм глобального лідерства, оскільки цей різновид політичного режиму не є привабливим для демократій та їхніх суспільств. Виявлено та обґрунтовано явище автократизації тоталітаризму на прикладі політичного режиму КНДР.

Для науковців-правознавців, викладачів і студентів, юристів, політиків, державних управлінців та широкого загалу, небайдужого до проблем трансформації та поширення сучасного авторитаризму.

— — — — — — — — — — — — — — —

ПРАВО УКРАЇНИ • 2026 • № 1 • 291-293